

घटक 1 : इतिहास

इतिहास : भूतकाळातील घटनांचे ज्ञान करून देणारे शास्त्र.

इतिहासाचे दोन भाग:

- 1) **प्रागैतिहासिक काल** → ज्या काळाचा इतिहास लिहिण्यासाठी लिखित पुरावा उपलब्ध नाही .
- 2) **ऐतिहासिक काल** → ज्या काळाचा इतिहास लिहिण्यासाठी लिखित पुरावा उपलब्ध आहे.

प्रागैतिहासिक कालखंडाच्या इतिहासाची साधने:

- 1) **मृदभांडी :** खापरे अथवा मातीची भांडी . समकालीन समाजाचे स्वरूप समजण्यास मदत होते. म्हणून त्यांना पुरातत्व विद्येची मुलाक्षरे म्हणले जाते.
- 2) **दफने :** उत्खननात सापडलेले मानवी सांगाडे. त्यातून मृत्युविषयी तसेच मरणोत्तर जगसंबंधीच्या कल्पना, स्मशानभूमीचे स्थान , पुरण्याची पद्धत, मृत व्यक्तीचे वय , लिंग, वंश इ. माहिती मिळते.
- 3) **हत्यारे :** त्यावरून त्यांच्या गरजा, आर्थिक पातळी, व त्यांचे तंत्रकौशल्य समजते.
- 4) **वास्तू व नगरावशेष :** तत्कालीन समाजाची आर्थिक कुवत, प्रशासकीय व राजकीय संस्था यांचा अंदाज बांधता येतो.

इतिहास आणि कालमापन :

येशू ख्रिस्त यांच्या जन्मापासून इसवी सनाची सुरुवात. ते पहिले वर्ष .

त्यानंतर येणारी वर्षे इसवी सन म्हणून तर त्या अगोदरची वर्षे इसवी सन पूर्व म्हणून गणण्यात येऊ लागली.

कालमापन पद्धती:

- ✓ **कार्बन 14 पद्धती :** अमेरिकेतील शिकागो विद्यापीठाच्या विलार्ड लिबी या शास्त्रज्ञाने या पद्धतीचा शोध लावला. कार्बन 14 हे एक किरणोत्सारी संयुग असून, सजीवांच्या विनाशानंतर त्याचा समान गतीने व्यय होण्यास सुरुवात होते . त्यावरून त्याचे वय ठरविले जाते. कार्बन 14 चे अर्ध आयुष्यकाल 5568 वर्षे इतका आहे.
- ✓ **काष्टवलय पद्धत :** झाडाची वाढ होत असताना त्यावरील एक एक वलय दरवर्षी वाढत जाते . त्यावरून त्या झाडाचे वय मोजता येते.
- ✓ **परान पृथकरण :** वनस्पतीच्या फुलांच्या परागाचे विश्लेषण करून वनस्पती जगता संबंधी माहितीचे निष्कर्ष काढले जातात.
- ✓ **विष्ठा पृथकरण :** यामध्ये मानवी तसेच प्राणी व पक्ष्यांच्या विष्ठेचे पृथकरण केले जाते.
- ✓ **पोट्याशियम अरगोण पद्धती :** अत्यंत प्राचीन म्हणजेच 2500 वर्षांपासून ते साडेचार अब्ज वर्षा पर्यंतचे अवशेषांचे कालमापन करण्यासाठी .